

NOU 2023:7 Trygg barndom, sikker fremtid – Gjennomgang av rettssikkerhet for barn og foreldre i barnevernet - høringsuttalelse fra Barneverns- og helsenemnda i Oslo og omegn

Uttalelsen er forelagt Sentralenheten og de øvrige nemndene. Nemndene i Troms og Finnmark, samt Vestfold og Telemark har gitt sin tilslutning til vår høringsuttalelse.

Våre generelle synspunkter:

Etter vår oppfatning bærer utredningen preg av svært liten tillit til barneverntjenestene og deres evne til å ivareta sine lovpålagte oppgaver. Det ser heller ikke ut til å være tillit til at de mange igangsatte endringstiltakene på feltet, og som utvalget gjør rede for i kapittel 3, vil heve kvaliteten i de kommunale og statlige tjenestene. Mange av forslagene som fremmes bærer preg av stor tro på at rettsliggjøring i form av lovregulering, herunder nye rettigheter og kontrollordninger, vil løse komplekse og sammensatte utfordringer på barnevernfeltet. Vi er enig i at det er rom for forbedringer, og vi er heller ikke uenig i at barns medvirkning og rettigheter bør styrkes på enkelte områder, men kan ikke se at de foreslåtte tiltakene er de best egnede eller godt nok begrunnet.

Flere av forslagene innebærer en betydelig utvidelse av nemndenes ansvarsområde, ved at nemndene gis en rolle som kontrollorgan over barnevernstjenestenes saksbehandling. Andre forslag innebærer å utvide bruken av samtaleprosess i nemndene, slik at nemndene får en rolle i barnevernstjenestenes arbeid med frivillige hjelpetiltak, ved å gi "drahjelp til barnevernstjenestens arbeid", som det står i NOUen. Dersom dette gjennomføres, vil det etter vårt syn svekke nemndas status som avgjørelsesorgan og tilliten til at nemnda er upartisk og nøytral. Dette er prinsipielle betenkeligheter som vi mener bør hensyntas.

Utvalget fremholder viktigheten av å effektivisere saksbehandlingen i nemndene. Samtidig er det fremmet en rekke forslag som vil gjøre saksbehandlingen mer tidkrevende, og som vil kreve betydelig ressurstilførsel.

Vi mener også det er en svakhet ved utredningen at utvalget ikke har representanter fra nemnder eller domstol, og etter vårt syn bærer utredningen preg av det.

Sist, men ikke minst, er det ingen tvil om at de omfattende endringsforslagene, og de mange utredningene utvalget tar til orde for, vil være svært ressurskrevende. Utvalget har i liten grad stilt spørsmål ved om dette er riktig bruk av ressurser.

Våre kommentarer til konkrete forslag:

Utvalgets forslag 1, barnerepresentantordning:

Vi støtter ikke forslaget. Vi slutter oss til mindretallets begrunnelse, se NOU pkt. 7.6.1.

Forslag 2, aldersgrensen for partsstatus:

Vi støtter ikke forslaget om at aldersgrensen for partsstatus senkes fra 15 til 12 år. Dette spørsmålet ble vurdert av lovgiver for kort tid siden, og vi slutter oss til begrunnelsen for å opprettholde hovedregelen om gjeldende aldersgrense i Prop. 133 L (2020-2021) pkt. 18.2.4. Vi viser også til [nemndenes høringsuttalelse til NOU 2016:16](#).

Fullt innsyn i saksdokumenter og tilstedeværelse i forhandlingsmøter kan, etter vår erfaring, være belastende også for barn som i dag kan gis partsrettigheter. Dette gjelder særlig barn ned mot 12 års alder, men også barn over 15 år.

Vi er også uenige i forslaget som ble fremmet i Sentralenhetens høringsuttalelse om at alle barn skal få oppnevnt egen advokat uavhengig av partsstatus. Etter vårt syn bør det utvises forsiktighet med å

legge til grunn at barns rettssikkerhet og medvirkning automatisk blir bedre ivaretatt ved at de bistås av advokat. Forslaget synes å bygge på en forutsetning om at advokater er bedre egnet til å informere og snakke med barn enn barneverntjenesten selv. Vi er også bekymret for at en slik ytterligere rettsliggjøring vil bidra til å vidløftiggjøre prosessene, øke konfliktnivået mellom partene og føre til økt saksbehandlingstid.

Forslag 6, overprøving av vedtak som innebærer at barnet må flytte:

Vi er uenig i forslaget. Vi mener at forslaget til bestemmelse er lite praktisk, og at det også kan gi barnet urealistiske forventninger om hva det er mulig å oppnå ved en klage over et flyttevektak.

Forslag 10, momentliste - barnets beste:

Vi mener det ikke er grunnlag for å endre gjeldende bestemmelse om barnets beste. Vi er også svært uenig i det forslaget som fremmes i Sentralenhetens høringsuttalelse om at barnets mening kun skal kunne fravikes dersom det foreligger tungtveiende grunner.

Forslag 18, utrede legalitetskontroll av frivillige plasseringer:

Vi kan vanskelig se hva som er hensikten med en slik legalitetskontroll og hva som skal kontrolleres. Det er betenkelig å gi nemndene, som i utgangspunktet er rene avgjørelsesorgan, en «opplærende og disiplinerende» rolle i barneverntjenestens arbeid med frivillige hjelpetiltak. Dette er et av flere forslag som kan svekke nemndas uavhengige posisjon overfor barneverntjenesten. Det er statsforvalteren som har ansvaret for veiledning av barneverntjenesten. Å gi nemndene en slik rolle gir uklare ansvarslinjer.

Forslag 19, utrede bruk av samtaleprosess i saker om frivillig plassering:

Vi kan ikke se at det er behov for å utrede bruk av samtaleprosess i saker om frivillig plassering. Dette er nok et forslag som kan svekke nemndas uavhengige posisjon overfor barneverntjenesten og som kan føre til en uheldig og/eller uklar rolle- og ansvarsfordeling.

Forslag 23, tverrfaglig spesialistvurdering av barn som akutt plasseres:

Slik vi forstår forslag 23 om tverrfaglig spesialistvurdering av barn som akutt plasseres, skal det som utgangspunkt stilles krav om slik utredning før akuttvedtaket fattes. Vi mener forslaget ikke er praktisk gjennomførbart, og at det vitner om en manglende forståelse for hva som er bakgrunnen for at slike vedtak fattes. Forslaget vil kunne føre til at barn blir værende lenger i en situasjon hvor de står i fare for å lide vesentlig skade. Vi støtter derfor ikke forslaget.

Forslag 31, tydeligere prosedyrer for saksbehandling i nemnda:

Vi er enig i nødvendigheten av aktiv saksstyring, både under saksforberedelsen og i forhandlingsmøtet. Vi mener imidlertid at dagens regelverk gir tilstrekkelige muligheter og føringer for dette, og kan ikke se at det behov for sterkere føringer. Vår erfaring er at knapphet på tid og ressurser er den største hindringen for aktiv saksstyring, og ikke manglende føringer. Vi ser heller ikke behov for å trekke medlemmene inn i saksforberedelsen i større grad enn det allerede er anledning til i dag.

Utvalgets forslag 32, økt skriftlighet for nemndene:

Vi er enig i utvalgets forslag om at det bør legges til rette for økt skriftlighet i prosessen og konsentrert tidsbruk når det gjelder muntlig bevisførsel. Vi er videre enig i forslaget i Sentralenhetens høringsuttalelse om hjemmel for fjernmøter.

Forslag 37, nemnda må legge føringer for plasseringssted:

Det er en kjensgjerning at det i dag er vanskelig å rekruttere fosterhjem, og at mange barn venter lenge før et egnet fosterhjem er funnet. Sterkere føringer om valg av plasseringssted fra nemndas side kan føre til at barn må vente enda lenger.

I nemndenes vedtak beskrives gjennomgående barnet og barnets behov for omsorg, oppfølging og eventuelt behandling, og barnets behov for samvær med familie. Dette gir føringer for valg av plasseringssted, som må kunne ivareta de behovene som er beskrevet i vedtaket. Det er i dag ikke noe til hinder for at nemnda i tillegg stiller konkrete og detaljerte krav til plasseringssted. Vi er derfor ikke enig i forslaget.

Forslag 41, evaluering av samtaleprosess:

Vi er enige i at det bør foretas en evaluering av samtaleprosessordningen.

Forslag 42, utrede om samtaleprosess kan benyttes "forebyggende":

Vi mener forslaget om å utrede samtaleprosess i forebyggende øyemed, herunder om nemnda kan gi «avgjørende drahjelp» til barneverntjenestens arbeid med familier det er vanskelig å komme i posisjon til, reiser store prinsipielle motforestillinger knyttet til nemndenes rolle som et upartisk og uavhengig avgjørelsesorgan. Vi mener det ikke er grunnlag for å utrede dette forslaget nærmere.

Forslag 43, tilgang til å benytte sakkyndige avgrenses til nemnd og domstol:

Vi er ikke enige i forslaget om at det som hovedregel skal være nemnd og domstol som skal kunne oppnevne sakkyndige. Det er barneverntjenestens ansvar at en sak er tilstrekkelig opplyst før den fremmes for nemnda. Barneverntjenesten engasjerer også sakkyndige for å utrede om det er grunnlag for eksempelvis omsorgsovertakelse, eller om utfordringene kan avhjelpest med hjelpetiltak. Begrensninger i barneverntjenestens adgang til å engasjere sakkyndige vil endre forutsetningen om at det er barneverntjenesten som har ansvaret for at saken er tilstrekkelig opplyst, og vil samtidig kunne føre til at det fremmes saker der barneverntjenesten i realiteten ikke har konkludert med hvorvidt vilkårene for tvangstiltak er oppfylt. Vi stiller også spørsmål ved om en slik regulering i det hele tatt er mulig. Utvalget uttaler selv at det ikke er hensiktsmessig at barneverntjenesten «forbys» å benytte seg av sakkyndige i «enkeltilfeller». Vi antar at det også vil være utfordrende å regulere begrensninger i en kommunes adgang til å engasjere sakkyndige med det formål at statlige organer skal ha fortrinnsrett til deres kompetanse. En slik ordning legger ikke bare begrensninger på kommunenes handlefrihet, men også på de sakkyndiges rett til å selge sine tjenester.

Forslag 48, utrede krav til bruk av to sakkyndige og om fagkyndige bør involveres i saksforberedelser:

Vi er ikke enige i forslaget. En involvering av fagkyndige i saksforberedelsen (utover det det allerede er anledning til) vil forsinke saksbehandlingen og øke ressursbruken.

Forslag 50, utredning av samtaleprosess for å fastsette oppfølgingsplaner:

Dette er nok et forslag som utfordrer nemndas rolle som et uavhengig avgjørelsesorgan, og dette gjelder også forslaget i Sentralenhetens høringsuttalelse om en klageordning. Vi støtter hverken utvalgets forslag om utredning eller Sentralenhetens alternative forslag.

Forslag 53, tydeliggjøring av plasseringens antatte varighet og endringsbehov i avgjørelser om omsorgsovertakelse:

Vi støtter ikke forslaget om at det i vedtakene må tydeliggjøres (ytterligere) hvilke endringer som må skje fra foreldrenes side for at tilbakeføring kan skje. Manglene ved foreldrenes omsorg beskrives grundig i vedtakene og er utgangspunktet for hvilke endringer som må finne sted. En barnevernssaks dynamiske karakter innebærer for øvrig at andre endrede forhold enn de som gjelder på omsorgsovertakelsestidspunktet, både hos barnet og foreldrene, kan få betydning når tilbakeføringsspørsmålet oppstår. En «tydeliggjøring» av hvilke endringer som må skje, vil derfor, slik vi ser det, ikke nødvendigvis skape hverken forutsigbarhet eller rettssikkerhet for foreldrene. Vi er av samme grunn uenig i at nemnda på omsorgsovertakelsestidspunktet skal uttale seg om antatt varighet av omsorgsovertakelsen utover det det allerede er adgang til etter gjeldende rett.

Forslag 60, faglig anbefaling om rådslag ved flytting:

I Sentralenhetens høringsuttalelse foreslås det at en i en eventuell utredning også kan utredes om samtaleprosess kan være et hensiktsmessig verktøy for å forebygge flyttinger. Vi er ikke enig i at dette bør utredes og viser til de prinsipielle innvendingene som er omtalt tidligere.

Forslag 64, bruk av institusjon må begrunnes særskilt:

Når det gjelder forslaget om at bruk av institusjon må begrunnes særskilt i nemndas vedtak, viser vi til at det gjennom mange år har vært gitt tydelige føringer om at førstevalget når barn må flytte ut av hjemmet skal være fosterhjem. Vår erfaring er at dette har ført til at det allerede i dag gis en særskilt begrunnelse fra barnevernstjenesten når det, i andre saker enn atferdssaker, fremmes forslag om plassering i institusjon. Vår erfaring er at dette også begrunnes særskilt i nemndenes vedtak. Vi er derfor uenige i forslaget.

Forslag 70, forplikte barnevernstjenesten til å vurdere kontinuitet og familieliv for barnet:

Vi har vanskelig for å se at en lovfestet plikt som omtalt i forslag 70 i seg selv vil føre til en vesentlig forbedring av rettssikkerheten for barn og unge. Vi viser for øvrig til hva som er nevnt innledningsvis om utvalgets tro på at rettsliggjøring i form av lovregulering vil løse komplekse og sammensatte utfordringer på barnevernfeltet.

Forslag 71, ny ordning med oppvekstadoptsjon:

Vi er ikke enig i forslaget som fremmes i Sentralenhetens høringsuttalelse om at en ordning med "åpen adopsjon" bør utredes nærmere.

Forslag 74, besøkskontakt med søsken og forslag 76, forskning på adopsjon som barnevernstiltak:

Vi støtter ikke forslaget om å gi søsken prosessuelle rettigheter i saker for nemnda. Vi slutter oss til den begrunnelse som er gitt i Sentralenhetens høringsuttalelse.